

субстанцію, отражены в том, что структуру предложений формируют синсемантические глаголы, которые на уровне семантических единств прогнозируют одну сильную позицию для заполнения ее соответствующими структурами, квалифицирующимися в предложении обязательным приглагольными компонентами. Выявленные случаи частичной или полной некоррелированности имеют преимущественно формальные показатели в пределах обязательных приглагольных компонентов объектной синтаксической семантики и могут быть объяснены особенностями грамматического строя каждого из сопоставляемых языков.

Ключевые слова: украинская и английская глагольные системы, предикативно-однообъектная модель каузированного влияния на предметную субстанцию, основа сопоставления (*tertium comparationis*), коррелятивность.

Ivanytska N.B. Syntagmatic Correlation of Ukrainian and English Verb Systems in the Context of Predicative-one-object Model of Causative Influence on Substance.

The paper focuses on the syntagmatic characteristics of the Ukrainian and English verbs systems in the light of their capacity to form predicative-one-object model of causative influence on substance. The chosen model is the basis for comparison of the sentence, because it is formed on the basis of differential characteristics of models of this type in both languages. The investigation is based on the theory of nominative minimum of sentence that is traditionally viewed as an extended scheme which includes minimal structural scheme of the sentence (main components) and mandatory verbal radiators necessary for the implementation of the sentence nominative function. Correlative verbal features of the predicative-one-object model of causative influence on substance are reflected in the fact that the structure of sentences is formed by synsemantical verbs. They predict a strong position to fill it appropriate (usually noun/pronominal) elements at the level of semantic unities that effect obligatory verbal components in the sentence. Identified partial or complete lack of correlation is mostly measured by formal parameters. They were found in the sphere of obligatory components caused by verbs and had object syntax semantics. It can be explained by the peculiarities of grammatical structure of each contrasted language.

Key words: Ukrainian and English verbal systems, predicative-one-object model of causative influence on the substance, the basis of comparison (*tertium comparationis*), correlation.

Медведєва Світлана
(Вінниця)

УДК 811.111'42

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ЯВИЩ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ
ТА МУЛЬТИЛІНГВІЗМУ В АНГЛОМОВНИХ КРАЇНАХ**

У статті здійснена спроба проаналізувати тенденції мультикультуралізму та мультилінгвізму в сучасному світі. Враховуючи багатогранність цих питань, їх огляд здійснено у тісному зв'язку між політичним, історичним, соціологічним, психологічним, мовним та культурним аспектами сучасного політичного процесу. Окремим пунктом статті виділяється мовна політика держави, як чинник, який обумовлює панування тих чи інших настроїв в суспільстві та впливає на вироблення певної політичної позиції особистості та ступені її задіяності у соціально-політичних процесах країни. Аналіз процесу мультикультуралізму також представлено в історичному розрізі, що дає можливість прослідкувати динаміку та можливі наслідки цього процесу.

Ключові слова: мультикультуралізм, мультилінгвізм, глобалізація, мовна політика, етнокультурні спільноти.

Постановка наукової проблеми. Принципи мультикультуралізму та перспективи їх реалізації в політиці держав з демократичним устроєм є одним з найактуальніших питань, навколо якого розгортаються дискусії як суспільного, так і наукового характеру. Ці дискусії тривають вже протягом майже двох сторіч. Саме поняття мультикультуралізму з'явилося ще в 60-ті роки двадцятого століття на позначення характеристики соціальної політики в Канаді в умовах етнокультурного, расового та релігійного розмаїття країни.

Питання мультикультуралізму не втрачає своєї актуальності набуваючи нового звучання в сучасному світі. Наразі політика мультикультуралізму пов'язана з обговоренням таких дискусійних питань, як «криза ідентичності», «війна цивілізацій», міжкультурна комунікація. При цьому на перший план виходять проблеми переважно соціально-політичного характеру. Питання мультикультуралізму розглядається у співвіднесенні трьох рівнів: демографічного (опис змін демографічних та етнокультурних параметрів національних суспільств під впливом ендегенних та екзогенних факторів), ідеологічного (концепції, які відображають ідейно-політичні аспекти та аспекти світобачення парадигми мультикультуралізму) та політичного (аналіз питань практичного використання принципів мультикультуралізму в політиці сучасної держави) [2; с. 64].

До сфери інтересів мультикультуралізму в його найрізноманітніших проявах потрапляє перш за все проблема єднання та розмаїття, взаємовідносини між «своїми» та «іншими, чужими». Про це свідчать дослідження таких вчених, як К. Инглис, Э. Гутман, Г. Мансур, Дж. Эдвардса, Э. Смита, В. Кимлика, Дж. Смолич, Ф. Грена, С. ДеАлькантара, Р. Ставенхагена, Д. Корсона, С. Лежера. Зробили внесок у дослідження цього питання такі російські вчені, як Н.А. Алексахна, А. А. Борисов, М. В. Жеребкин, А. А Жириков, А.И. Куропятник, С. В. Михайлов, Г. Г. Новиков та інші.

Отже, поняття мультикультуралізму включає рівність расових та етнічних співтовариств, визнання державою прав за колективними етнічними утвореннями, співіснування цих утворень в будь-якій країні із включенням, але без асиміляції в загальну політичну культуру, відмову від панівного тиску культури корінного населення, при цьому поважного ставлення до мови та культури корінного населення. Іншими словами, поняття мультикультуралізму позначає політику держави, що спрямована на підтримку та правове забезпечення етнічно-культурного розмаїття за умов одночасного згуртовування громадян для спільного вирішення проблем в державі. Однією з можливостей вирішення цих питань є правильне ведення мовної політики. Цей аспект підлягав ретельному вивченню такими вченими, як Ф. де Варенес, Р. Філіпсон, А. Эйде, Д. Кібе, а також У. Озолніс, Б. Булівант, Дж. Эдвардс.

Підставою для реалізації політики мультикультуралізму на сучасному етапі є міграційна хвиля обумовлена посиленням соціально-економічної нерівності між Північчю та Півднем. Стаття передбачає дослідження тісного взаємозв'язку між політичним, історичним, соціологічним, психологічним, мовним та культурним аспектами сучасного політичного процесу.

Поряд з тенденцією до об'єднання культур, процесами уніфікації та глобалізації спостерігається також протилежний процес – тенденція до відособлення та локалізації. **Метою статті** є дослідити переважання тієї чи іншої тенденції в країнах Західної Європи, зокрема Великобританії, та в Сполучених Штатах Америки. Мета дослідження реалізується в наступних завданнях: (1) окреслити сучасну інтерпретацію трактування поняття мультикультуралізму; (2) дослідити динаміку розвитку цього поняття в історичному розрізі; (3) проаналізувати ідеологічну позицію англосаксонських держав на сучасному етапі; (4) виявити загальну тенденцію сьогодення щодо мультикультуралізму та мультилінгвізму у їхньому зв'язку з політичними та культурними процесами. **Актуальність роботи** обумовлена підвищеною увагою політологів, соціологів, філософів, а також філологів до проблеми мультикультуралізму та шляхів її розв'язання високорозвиненими державами. Дослідження проводиться на матеріалі документів США та Великобританії.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Вибір саме цих країн для проведення дослідження обумовлений рядом причин. Огляд історичних процесів у Сполучених Штатах Америки вказує на пошук можливого мирного співіснування різних етнічних груп в межах однієї держави. Ілюстрацією стають моделі «плавильного котла» (XIX – XX ст.), теорія «культурного плюралізму» (1915 р. розробник – Х. Коллэн), модель, яка отримала назву «томатний суп» та була сфокусована на припущенні, що іммігранти адекватно адаптуються до англосаксонських культурних традицій.

Водночас поруч з офіційною ідеологією універсалізації культурної ідентичності, спостерігається тенденція до самоізоляції та замикання в межах етнічних спільнот, як реакція на спробу багаторівневої уніфікації. Саме з такою проблемою, так званим реактивним мультикультуралізмом, стикнулися Сполучені Штати Америки у дев'яності роки минулого сторіччя. Йдеться про бажання етнічних, релігійних та інших меншин відокремитись, не

зливатись з більшістю. Сучасне поняття мультикультуралізму включає поняття інтеграції без асиміляції, існування багатьох етнічно-культурних осередків в межах однієї держави із одночасним домінуванням, проте не насадженням, культури етнічної більшості.

Проте, лідер консервативної партії Великобританії Д. Камерон трактує політику мультикультуралізму як таку, що базується на поділі людей за етнічною ознакою, що посилює фрагментацію суспільства: “We have allowed the weakening of our collective identity. Under the doctrine of state multiculturalism, we have encouraged different cultures to live separate lives, apart from each other and away from the mainstream” («Ми дозволили послабити нашу колективну ідентичність. В рамках доктрини державного мультикультуралізму ми заохотили різні культури жити окремим життям, поодаль одна від одної та від головної течії») (цит. за: [Johnson; с. 136]). Окремі науковці вбачають загальну тенденцію консерваторів до несхвалення політики мультикультуралізму з її завищеними вимогами та відсутністю врахування економічних та політичних умов країни. Проте, серед задач, які проголошувались партією консерваторів у передвиборчому документі “Built to Last” the aims and values of the conservative party, знаходимо: «taking action to ensure more women candidates, candidates from black and minority ethnic communities, and candidates with disabilities» [5; с. 6]. Отже, ідея мирного співіснування різних етнокультурних спільнот є досить привабливою, проте не завжди вдається її реалізувати практично. В США ідеологія мультикультуралізму також має чимало противників. Як пояснює Дрожжина С. «ця ідеологія явно суперечить „американській мрії“, найважливіший елемент якої – уявлення про єдину „американську націю” [2; с. 54].

Ідея мультикультуралізму нерозривно пов’язана з ідеєю мультилінгвізму, суть якої У. Бек вбачає «не в тенденції до мовної уніфікації, а в плутанині мов та ідентичностей». (цит. за: [Ушанова; с. 28]). Політика мультилінгвізму (багатомовності) передбачає здатність спілкуватися декількома мовами, що також відкриває можливість залучення до інших культур, іншого типу мислення, вироблення власного мислення, яке готове до відкритого діалогу культур.

З іншого боку, впродовж всієї історії існування людство відчувало необхідність у виробленні мови, яка б стала спільною для зустрічей на міжнародному рівні представників різних країн. Відмінною характеристикою сучасного суспільства є величезна кількість міжнародних контактів, а спільною, міжнаціональною мовою стала англійська. Про це свідчать й такі існуючі вирази, як “World English”, “International English”, “English as Lingua Franca”, “Global English” та “Globish”. Англійська мова є робочою мовою або однією з робочих мов всіх міжнародних організацій. Англійська мова також поза конкуренцією в сферах бізнесу, навчання, технологій та науки, також ЗМІ та індустрії розваг. Англійська мова стала символом сучасності та свободи слова та найпопулярнішою мовою, яка використовується у нових комунікаційних каналах (блоги, соціальні мережі). Говорити англійською означає вийти за межі національної культури та стати частиною глобальної культури.

Проте існує певний ризик такої експансії мовного світу однією мовою, адже мова є носієм культури, отже шляхом розповсюдження англійської мови відбувається насадження культури та цінностей англосмовних країн (особливо США), відкриває шлях до економічного та політичного домінування цих країн, що в решті може призвести до втрати іншими країнами своєї національної ідентичності. Проте, численні дослідження зарубіжних дослідників вказують на те, що до вивчення мови людей спонукає бажання оволодіти лише комунікативними навичками, без урахування його соціокультурного нашарування.

Мультилінгвізм є необхідною умовою співіснування різноманітних етнокультур, проте виникає небезпека щодо збереження монолінгвальної культури. Саме збереження нації як єдиного цілого є причина, якою Д. Камерон керується з метою впровадження ідеологія «Єдина нація – єдина мова». Тобто, всі етнокультурні спільноти, які мешкають на території Великобританії, повинні залучатись до вивчення державної мови. Саме мова сприяє об’єднанню всіх громадян Великобританії у єдину силу. Така мовна політика в державі покликана укріпити політичну стабільність, сприяти ефективному використанню механізмів мовної комунікації з метою об’єднання громадян. Це ще раз доводить твердження про неможливість існування політики без мови. Розвиток гармонійних міжнаціональних та міжнародних відносин та політична стабільність в державі напряму залежать від правильно спланованої мовної політики.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок.

Мультикультуралізм та тенденції до зближення націй, обмін інформацією, досвідом, культурою є невід'ємними рисами сьогодення. Неможливо охопити всі позитивні та негативні моменти цих процесів в межах однієї статті, проте варто відзначити, що створення умов для адекватного міжкультурного спілкування, зокрема на державному рівні, є вкрай важливим, і вирішальну роль у цьому відіграє відповідно вибудована мовна політика держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемьева, Елена Юрьевна Лингвокультурная составляющая современного политического процесса : Специфика англоязычных государств: дис. на присвоение науч. звания кандидата полит. наук : 23.00.02 / Елена Юрьевна Артемьева. – Нижний Новгород, 2003. – 241 с.
2. Дрожжина С. В. Культурна політика сучасної полікультурної України: соціально-філософський та правовий аспекти: Монографія / С. В. Дрожжина. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 196 с.
3. Куропятник А. И. Мультикультурализм : проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ / А.И. Куропятник. – СПб. : Издательство СПбГУ, 2000. – 205 с.
4. Ушанова И. А. Мультикультурализм и глобализация : пути развития / И. А. Ушанова. – Вестник Новгородского Государственного университета: зб. наук. праць. – НГУ, 2004. – Вип.27. – С. 24 – 29.
5. Built to Last: Aims and Values of the Conservative Party. – Polar Print Group Ltd, 2006. – 7 p.
6. Johnson David Cassels Language Policy / D. C. Johnson. – Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Palgrave Macmillan, 2013. – 308 p.
7. Nick Clegg sets out vision of multiculturalism // [електронний ресурс].
8. Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-12638017>

Медведева С. Современные подходы к трактовке мультикультурализма и мультилингвизма в англоязычных странах

В статье предложен анализ тенденций мультикультурализма и мультилингвизма в современном обществе. Принимая во внимание многогранность этих вопросов, их рассмотрение подано в тесной связи с политическим, историческим, социологическим, психологическим, языковым и культурным аспектами политической действительности. Отдельным пунктом статьи выделяется языковая политика государства, в качестве составляющего, которое предопределяет наличие тех или иных настроений в обществе и влияет на формирование политической позиции личности и меры участия в социально-политических процессах в стране. Анализ политики мультикультурализма представлен также в историческом разрезе, что дает возможность проследить динамику явления и возможные последствия.

Ключевые слова: мультикультурализм, мультилингвизм, глобализация, языковая политика, этнокультурные сообщества.

Medvedeva S. The Modern Approaches towards the Interpretation of Multiculturalism and Multilingualism in English-Speaking Countries.

In the article the analysis of tendencies of multiculturalism and multilingualism in modern society is suggested. Taking into account the complexity of the notions, they are discussed in their close connection with political, historical, sociological, psychological, lingual and cultural aspects of political reality. Peculiar attention is given to the notion of language state politics as to the phenomenon that predetermines the existence of certain moods in the society and influences the formation of a complex of political views and the extent to which a person is ready to participate actively in socio-political life of the country. The notion of multiculturalism is also presented in its historical development, which gives the opportunity to follow the process of its development and the possibility to calculate the consequences.

Key words: multiculturalism, multilingualism, globalisation, language politics, ethnic-cultural unity.

*Людмила Мельник
(Вінниця)*

УДК 811.111'255.4

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРХАЇЗМІВ ЯК ІСТОРИЧНО-ЗАСТАРІЛИХ ОДИНИЦЬ

У статті розглядаються архаїзми, їх види, стилістичні функції, які вони виконують у художніх творах. Встановлено найбільш вдалі лексичні трансформації, що трапляються в українських перекладах. Досліджено варіанти перекладу архаїзмів, перекладацькі трансформації та труднощі, які можуть виникати під час перекладу історично-застарілих слів у художньому тексті. Запропоновано шкалу оцінки перекладу архаїзмів, яка враховує передачу їх основних функцій. Проаналізовано погляди окремих лінгвістів на процес перекладу в контексті міжкультурної комунікації. З'ясовано, що архаїзми як елемент відображення дійсності мають вагомe стилістично-експресивне значення у текстах різних сфер використання та тематики, передаючи особливий відтінок значення, і завдяки своєму історичному підтексту формують специфічний експресивний фон.

***Ключові слова:** архаїзм, переклад, транслітерація, поняття, історизм, відповідник, англійська мова, адекватність, еквівалентність.*

Постановка наукової проблеми. Сучасна теорія перекладу виходить з того, що одним з важливих видів вербальної комунікації є обмін інформацією між людьми, що говорять на різних мовах і які належать до різних культур. Така міжмовна (або двомовна) комунікація може здійснюватися лише за участю посередника, який здатний сприймати повідомлення в письмовій або усній формі однією мовою й відтворювати її засобами іншої мови. Таке мовне посередництво може здійснюватися різними способами, головним з яких є переклад. З питанням перекладу архаїзмів у першу чергу пов'язане питання про збереження їх самобутності, зумовленої темпоральним сегментом слова, а саме: експресивних функцій, їх ролі, як ключових елементів діалогу та елемента, що створює динаміку подій, утворює розвиток сюжету.

Мета публікації – розглянути основні труднощі перекладу архаїзмів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Переклад художнього тексту розглядається як особлива форма функціонування мовної системи, сутність якої полягає в створенні комунікативної еквівалентності нового тексту по відношенню до оригіналу й по можливості передачі повного обсягу змісту твору. В таких випадках тільки комплексний підхід може забезпечити ефективність під час перекладу з однієї мови на іншу, яка враховує лінгвістичний, культурологічний, історичний, філософський аспекти. Переклад як вид творчої діяльності, нерозривно пов'язаний з мовою та передбачає внутрішнє зіткнення двох мов і двох культур, допомагає проникнути в світ культури того чи іншого народу, поглянути на духовні цінності очима представника тієї чи іншої культури і може стати невід'ємною частиною духовного виховання та становлення індивідів, націй. У той же час, переходячи з одного культурного пласту в інший, "культурні архетипи" [1] визначають динамічний, поступальний розвиток самої культури. При цьому перекладач, так само як і автор, являє собою певну особистість із певним світоглядом, певним ступенем образності мислення, емоційності тощо, яка прагне зрозуміти культурний фон мови оригіналу й реалізувати свій індивідуальний спосіб передачі задумів автора твору.

Мовний матеріал неодмінно впливає на характер переданого повідомлення. Сучасна теорія перекладу наполегливо підкреслює необхідність збереження національної й історичної специфіки оригіналу. І якщо національна специфіка вже сама по собі історична, то риси епохи не завжди виступають як складова частина національної специфіки: бувають історичні явища, міжнародні по самій своїй суті, наприклад лицарська культура епохи феодалізму, що вимагає від перекладача передачі історичних реалій (костюм, зброя), особливостей етикету, психологічних рис. Труднощі для перекладача при передачі історичного і національного колориту виникає вже з того, що тут перед ним не окремі, конкретно вловимі, що виділяються в контексті елементи, а якість, в тій чи іншій мірі властиве всім компонентам твору: мовного матеріалу, формою та змістом.